

2024 - 2025 EĞİTİM - ÖĞRETİM YILI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ
10. SINIF 2. DÖNEM 2. YAZILI PROVASI

1 ve 2. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Suat, sabahleyin Süreyya'nın sesini işitip uyandığı zaman hemen yeni uyumuş gibiydi; o kadar başı küflü ve ağır kalktı fakat pencereleri açıp da dışarıdan taze, yeşil, parlak bir yaz sabahı bütün neşe ve tazeliğiyle içeri dolduğu zaman derin bir ferahlık hissetti. Süreyya, "Çabuk, çabuk, treni kaçıracamız." diyordu. Sonra balkonun parmaklığından aşağı sarkıp "Araba hazır mı Selim, araba?" diye haykırdı. Necip, beş dakika sonra hazırды. Onları odalarının önünde buldu. Suat tavsiyelerini bitiremiyor, tekrar ediyordu. "Aman Süreyya, Allah aşkına..." derken Necip birden dün geceki düşüncelerine döndü, gülümsedi.
(Dil, sadeleştirilmiştir.)

SORU 1

Bu parçadaki anlatıcı ve anlatıcının bakış açısını yazınız.

A.2.8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler. (Senaryo 6)

Üçüncü kişi anlatıcı / Hâkim bakış açısı

Suat, sabahleyin Süreyya'nın sesini işitip uyandığı zaman hemen yeni uyumuş gibiydi; o kadar başı küflü ve ağır kalktı fakat pencereleri açıp da dışarıdan taze, yeşil, parlak bir yaz sabahı bütün neşe ve tazeliğiyle içeri dolduğu zaman derin bir ferahlık hissetti. Süreyya, "Çabuk, çabuk, treni kaçıracamız." diyordu. Sonra balkonun parmaklığından aşağı sarkıp "Araba hazır mı Selim, araba?" diye haykırdı. Necip, beş dakika sonra hazırды. Onları odalarının önünde buldu. Suat tavsiyelerini bitiremiyor, tekrar ediyordu. "Aman Süreyya, Allah aşkına..." derken Necip birden dün geceki düşüncelerine döndü, gülümsedi.
(Dil, sadeleştirilmiştir.)

SORU 2.

Kişi unsurlarından hareketle bu parçanın alındığı roman hangi dönemde yazılmıştır, romanın yazarı kimdir?

A.2.14. Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendir. (Senaryo 1) / A.2.15. Türlün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. (Senaryo 2)

Suat, Süreyya, Necip adlı kişiler Mehmet Rauf'un "Eylül" adlı romanında yer alır. Bu roman Servetifünun Dönemi'nde yazılmıştır.

3 ve 4. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Hacivat: (*karşılar*) Vay efendim! Maşallah, safa geldiniz, hoş geldiniz. Uğurlar, kademler getirdiniz.

Karagöz: (*içeriden*) “Şeftaliyi yediniz boş küfeyi mi getirdiniz?” diyor.

Çelebi: Safada daim olunuz Hacivat Çelebi.

Karagöz: (*pencereden*) Vefa’da da amcam olunuz beyefendi. (*çekilir*)

Hacivat: Teşekkür ederim efendim, böyle nereden gelip nereye gidiyorsunuz?

Çelebi: Bilhassa zâtâlinizi ziyaret ve bir de şu çiftte hamamlar meselesini görüşmek için geliyordum.

SORU 3.

Bu parçanın üslup özelliklerini yazınız.

TİYATRO: Geleneksel Türk Tiyatrosu (Karagöz, Orta Oyunu) / A.3.8. Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler. (Senaryo 1, Senaryo 5)

- Karşılıklı konuşmaya dayanır.
- Hacivat ve Çelebi’nin sözlerinde halk arasındaki kalıp sözlere yer verilmiş: “safa geldiniz, hoş geldiniz, uğurlar, kademler getirdiniz, safada daim olunuz, zâtâliniz”
- Karagöz’ün sözlerinde alaycı, saygısız bir üslup var.
- Sıralı cümlelere yer verilmiş.
- Anlatım akıcı, genel olarak anlaşılır bir dil kullanılmış.

Hacivat: (*karşılar*) Vay efendim! Maşallah, safa geldiniz, hoş geldiniz. Uğurlar, kademler getirdiniz.

Karagöz: (*içeriden*) “Şeftaliyi yediniz boş küfeyi mi getirdiniz?” diyor.

Çelebi: Safada daim olunuz Hacivat Çelebi.

Karagöz: (*pencereden*) Vefa’da da amcam olunuz beyefendi. (*çekilir*)

Hacivat: Teşekkür ederim efendim, böyle nereden gelip nereye gidiyorsunuz?

Çelebi: Bilhassa zâtâlinizi ziyaret ve bir de şu çiftte hamamlar meselesini görüşmek için geliyordum.

SORU 4.

Bu parçanın konusu nedir?

A.3.3. Metnin tema ve konusunu belirler. (Senaryo 6)

Parçanın konusu, Çelebi’nin çiftte hamamlar meselesini konuşmak üzere Hacivat’ın yanına gelmesidir.

5 ve 6. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

HÜRREM SULTAN — *(Hep öyle tedirgin)* Seni kimseler görmedi ya?
BAYAZIT— Hayır. Gecenin ve utancımızın karanlığına gizlendik.
HÜRREM SULTAN — Öyleyse hiç görünmeyin ortalarda. Babanız bilmesin bu gece yolculuğunu. Yoksa biz dahi tanıklık edemeyiz senin lehine.
BAYAZIT — Selim’in fitnesi bu valide!
HÜRREM SULTAN — Sus! Haksızlık etme karındaşına!
BAYAZIT — *(Atak)* Siz de onu tutarsınız sultanım!
HÜRREM SULTAN — *(Apaçık)* Hayır, ben seni tutarım oğlum!
(Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe / Orhan Asena)

SORU 5.

Bu parçadaki çatışmanın kaynağını açıklayınız.

A.3.4. Metindeki çatışmaları belirler. (Senaryo 3)

Çatışma, Bayazıt’ın yaşanan durumdan ötürü kardeşi Selim’i suçlaması ve anne Hürrem Sultan’ın onu susturmasından kaynaklanıyor.

HÜRREM SULTAN — *(Hep öyle tedirgin)* Seni kimseler görmedi ya?
BAYAZIT— Hayır. Gecenin ve utancımızın karanlığına gizlendik.
HÜRREM SULTAN — Öyleyse hiç görünmeyin ortalarda. Babanız bilmesin bu gece yolculuğunu. Yoksa biz dahi tanıklık edemeyiz senin lehine.
BAYAZIT — Selim’in fitnesi bu valide!
HÜRREM SULTAN — Sus! Haksızlık etme karındaşına!
BAYAZIT — *(Atak)* Siz de onu tutarsınız sultanım!
HÜRREM SULTAN — *(Apaçık)* Hayır, ben seni tutarım oğlum!
(Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe / Orhan Asena)

SORU 6.

Bu parçada Bayazıt’ın içinde bulunduğu durumu açıklayınız.

A.3.11. Metni yorumlar. (Senaryo 1, Senaryo 3)

Parçada Bayazıt “utancımızın karanlığına gizlendik” dediğine göre bir suç işlemiştir, durumdan haberdar olan ve Selim’i koruyan annesi Hürrem Sultan’ı suçlamaktadır.

7 ve 8. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Evvela hep beraber Berlin’de Esplanada Otel’ine indik. Bir yandan Vedat’a ilişkin vazifeyi yaparken bir yandan yeğenlerimi yerleştirmekle meşgul oldum. Bunlardan biri Dresden, ikincisi Leipzig, üçüncüsü Düsseldorf’ta yine oralarda vazife sahibi olan öğretmenlerin evlerine yerleştirildi; onları alıp götürmek, bir yandan da Vedat’ın işiyle meşgul olmak beni oldukça yoran fakat zevkine doyulamayan bir meşguliyet oldu. Vedat için en evvel karşı göğüs gerilecek bir zorluk ortaya çıktı: Yaş meselesi. Üniversitede bana dediler ki: “Çocuğunuz henüz bizde istenen yaşa gelmemiştir. İki sene evvel davranmış oluyor. Fakat Prusya Eğitim Bakanlığına müracaat ediniz, size mahsus olarak ayrıcalıklı bir muamele yapılacağından ve çocuğun kaydına bir engel kalmayacağına şüphe yoktur.”
(Bir Acı Hikâye / Halit Ziya Uşaklıgil)

SORU 7.

Bu parçada hangi anlatım biçimi kullanılmıştır, metnin türü ile ilişkilendirerek açıklayınız.

Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler. (Senaryo 4)

Parçada öyküleyici anlatım var. Parçanın hatıra (anı) türünde olduğu düşünülürse yazar, geçmişte başından geçen bir olayı öyküleyici anlatım tekniği ile aktarmış.

Evvela hep beraber Berlin’de Esplanada Otel’ine indik. Bir yandan Vedat’a ilişkin vazifeyi yaparken bir yandan yeğenlerimi yerleştirmekle meşgul oldum. Bunlardan biri Dresden, ikincisi Leipzig, üçüncüsü Düsseldorf’ta yine oralarda vazife sahibi olan öğretmenlerin evlerine yerleştirildi; onları alıp götürmek, bir yandan da Vedat’ın işiyle meşgul olmak beni oldukça yoran fakat zevkine doyulamayan bir meşguliyet oldu. Vedat için en evvel karşı göğüs gerilecek bir zorluk ortaya çıktı: Yaş meselesi. Üniversitede bana dediler ki: “Çocuğunuz henüz bizde istenen yaşa gelmemiştir. İki sene evvel davranmış oluyor. Fakat Prusya Eğitim Bakanlığına müracaat ediniz, size mahsus olarak ayrıcalıklı bir muamele yapılacağından ve çocuğun kaydına bir engel kalmayacağına şüphe yoktur.”
(Bir Acı Hikâye / Halit Ziya Uşaklıgil)

SORU 8.

Bu parçaya göre Halit Ziya’nın yaşadığı süreci maddeler hâlinde yazınız.

A.4.4. Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler. (Senaryo 1)

- Bir sebeple yurt dışına Berlin’e yani Almanya’ya gidiyor.
- Yanında oğlu ve yeğenleri var. Yeğenlerini farklı yerlere yerleştiriyor.
- Oğlu Vedat için başvurduğu üniversitede yaş problemi ortaya çıkıyor.

SORU 9.

Aşağıdaki tabloda cümleleri, istenen özellikleri bakımından inceleyiniz.

Cümle çeşitleri / A.2.16. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar. (Senaryo 1, Senaryo 2, Senaryo 3, Senaryo 4, Senaryo 5, Senaryo 6)

	Yüklem Türüne Göre	Yüklem Yerine Göre	Anlamına Göre	Yapısına Göre
Zaman hızla ilerlerken yürüdüm arkama bakmadan.	<i>Fiil cümlesi</i>	<i>Devrik cümle</i>	<i>Olumlu cümle</i>	<i>Birleşik cümle</i>
Büyük bir zorluğun henüz başındaymışım.	<i>İsim cümlesi</i>	<i>Kurallı cümle</i>	<i>Olumlu cümle</i>	<i>Basit cümle</i>
Hiçbirimizin büyük bir problemi yoktu galiba.	<i>İsim cümlesi</i>	<i>Devrik cümle</i>	<i>Olumsuz cümle</i>	<i>Basit cümle</i>
Nelerle karşılaşacağımızı tahmin etmiyor değiliz.	<i>Fiil cümlesi</i>	<i>Kurallı cümle</i>	<i>Olumlu cümle</i>	<i>Birleşik cümle</i>
Ben kendi sorunlarımdan dolayı kimseyi suçlamıyorum.	<i>Fiil cümlesi</i>	<i>Kurallı cümle</i>	<i>Olumsuz cümle</i>	<i>Basit cümle</i>

SORU 10.

Aşağıdaki parçada yazım ve noktalama yanlışlarını bulup düzeltiniz.

Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları / A.2.16. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar. (Senaryo 2, Senaryo 3, Senaryo 4, Senaryo 5, Senaryo 6)

Bursa'nın Gemlik İlçesi'ndeki Ahi Ocağı'nda hem geleneksel mesleklerin tanıtımı yapılıyor, hemde ahilik geleneği geleceğe taşınıyor. Ahilik geleneğini dünyaya tanıtmak ve gelecek nesillere, aktarmak amacıyla 2021 yılının Cumhurbaşkanlığı'nca "Ahi Evran Yılı" olarak kabul edilmesinin ardından aynı yıl Gemlik Mesleki Eğitim Merkezi içinde Ahi Ocağı Müzesi kuruldu... İçinde çeşitli mesleklerin anlatıldığı sembolik bir çarşı yeralan müzede ekmek pişirmekten koza yapımına; kestane şekeri üretiminden ayakkabı tamirciliğine kadar pek çok eski meslek anlatılıyor! Sembolik çarşıda onyedü dükkan ile geçmiş dönemlerin ekonomik yaşamı yansıtılıyor.

Gemlik İlçesi'ndeki > Gemlik ilçesindeki Ahi Ocağı'nda > Ahi Ocağında yapılıyor, hemde > yapılıyor hem de hemde > hem de ahilik > Ahilik nesillere, aktarmak > nesillere aktarmak Cumhurbaşkanlığı'nca > Cumhurbaşkanlığınca	kuruldu... > kuruldu. yeralan yer alan koza yapımına; kestane > koza yapımına, kestane anlatılıyor! > anlatılıyor. onyedi > on yedi dükkan > dükkân
---	--

SORU 11.

Türün özelliklerine uygun olacak şekilde bir hatıranızı yazınız. Yazınız, türün özelliklerini taşıma, yazım ve noktalama kurallarına uygunluk, tutarlılık açısından değerlendirilecektir.

Anı yazma / B.1-B.12 kazanım ve açıklamaları için bk. EK 5 (Senaryo 2, Senaryo 3, Senaryo 4, Senaryo 5, Senaryo 6)

Hatıra: Kişinin geçmişte kendi başından geçen ya da tanık olduğu olayları anlattığı bir yazı türü.

Dikkat edilmesi gereken önemli ayrıntılar:

- Anlatılanların gerçekten yaşanmış olması
- Anlatımın "birinci kişi ağız"ndan olması

SORU 12.

Pencerenin önüne iki kişilik kahvaltı hazırlamışlardı. İkbâl Hanım'la karşı karşıya oturdular, sütlü kahvelerini içtiler. Kadın, durmaksızın Rabia'nın dün akşamki tesirinden bahsediyor. Fakat Rabia'ya dün akşam çok uzak görünüyordu. Yüzü güya dinliyormuş gibi mütebessim fakat akli Kanarya'da ve Kanarya'nın sarayında. İkbâl Hanım Mabeyinci'nin Enderun takımı yanından Vehbi Dede ile beraber Rabia'yı dinlediğini söyleyince dikkat kesildi. Mabeyinci'den ziyade Vehbi Dede'nin fikrini öğrenmek istiyordu. Geleneksel musikiden dün akşam fazla ayrılmıştı. Cüretine kendi bile şaşıyordu.

Bu parçayı diyalog hâline getirerek yeniden şekillendiriniz.

YAZMA: Romanın bir kesitini diyalog hâlinde yazma / B.1-B.12 kazanım ve açıklamaları için bk. EK 5 (Senaryo 1)

Parçayı diyalog hâline getirirken fazladan eklemeler, eksiltmeler yapacağız mecburen. Burada amaç, öğrencinin bir metni farklı bir teknikle nasıl şekillendirebildiğini görmek.

Örnek olarak şöyle bir metin ortaya çıkabilir:

İkbâl Hanım: Dün gece müziğinizdeki farklılıkla tüm dikkatleri üzerinize çektiniz Rabia.

Rabia: Dün akşam mı, pek de hatırlamıyorum. Nasıl bir farklılık vardı acaba?

İkbâl Hanım: Mabeyinci'nin ve Vehbi Dede sizi birlikte dinlediler.

Rabia: Ah, gerçekten mi? Vehbi Dede ne düşünüyor acaba? Beğendi mi, kızdı mı?

SORU 13.

Manavgat Belediyesinden yapılan açıklamaya göre belediyenin düzenlediği festivalin kapanışında Apollon Tapınağı'ndaki konser ilgi çekti. Konserde Anadolu rock ezgilerini modern seslerle harmanlayan müzik grubu, Girit ve Türk müziğinden eserler seslendirdi.

A.4.1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. (Senaryo 6) / A.4.5. Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler. (Senaryo 2)

1. • Bu parçanın türü nedir?

Haber metni

2. Bu parçada hangi anlatım biçimi kullanılmıştır?

Açıklayıcı anlatım.

3. Bu parçadaki altı çizili sözcüğün anlamını yazınız.

harmanlamak: Birçok çeşitten birer parça alıp bir terkip yapmak üzere karıştırmak

4. “düzenlemek” sözcüğünün parçadaki anlamını yazınız.

hazırlamak, tertip etmek

5. “düzenlemek” sözcüğünü “düzgün duruma getirmek” anlamına gelecek şekilde bir cümlede kullanınız.

ÖR: Raflardaki dosyaları düzenleyelim.

14 - 16. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Erzurum, on yıl sonra 1923'te gördüğüm Erzurum'dan çok başkaydı. Her türlü kıyafette bir kalabalığın çarşı pazarını doldurduğu; saraç, kuyumcu, bakırcı dükkânlarıyla senede o kadar malın girip çıktığı hanlarıyla, ambarlarıyla, eşraf ve âyanı, esnafı, otuz sekiz medresesi, elli dört camisiyle, İran transitiinin beslediği refahlı ve mamur Erzurum'la on yıl sonra gördüğüm harap şehir arasında kolay kolay münasebet tasavvur edilemezdi. Sonradan öğrendiğime göre muhtelif çarşılarında on binlerce zanaatçı çalışır, saraçlarının yaptığı eyerler bütün şark vilayetlerine hatta Tebriz'e kadar gidermiş. Ben babamla, annemle gittiğimiz siyah kehribarcıları şimdi bir masal gibi hatırlıyorum.
(*Beş Şehir*, Ahmet Hamdi Tanpınar)

SORU 14.

Parçanın türünü gerekçe ifade ederek yazınız.

Gezi yazısı.

Yazar, Erzurum'u gezip gördükten sonraki izlenimlerini yazdığı için.

Erzurum, on yıl sonra 1923'te gördüğüm Erzurum'dan çok başkaydı. Her türlü kıyafette bir kalabalığın çarşı pazarını doldurduğu; saraç, kuyumcu, bakırcı dükkânlarıyla senede o kadar malın girip çıktığı hanlarıyla, ambarlarıyla, eşraf ve âyanı, esnafı, otuz sekiz medresesi, elli dört camisiyle, İran transisinin beslediği refahlı ve mamur Erzurum'la on yıl sonra gördüğüm harap şehir arasında kolay kolay münasebet tasavvur edilemezdi. Sonradan öğrendiğime göre muhtelif çarşılarında on binlerce zanaatçı çalışır, saraçlarının yaptığı eyerler bütün şark vilayetlerine hatta Tebriz'e kadar gidermiş. Ben babamla, annemle gittiğimiz siyah kehribarcıları şimdi bir masal gibi hatırlıyorum.
(*Beş Şehir*, Ahmet Hamdi Tanpınar)

SORU 15.

Bu parçanın üslup özelliklerini yazınız.

A.4.7. Metnin üslup özelliklerini belirler. (Senaryo 5)

-Uzun ve sıralı cümleler, fiil cümleleri kullanılmış.

-Sayıp dökmelerden yararlanılmış.

-Yazıldığı dönemde yaygın kullanılan yabancı sözcükler var: *eşraf ve âyan, mamur, münasebet, tasavvur etmek, muhtelif, vilayet*

-Söz gruplarının bağlantısında ahenkli bir dil kullanılmış. (bakırcı dükkânlarıyla, ... hanlarıyla, ambarlarıyla, camisiyle...)

-Edebi sanat kullanılmış: Benzetme. (bir masal gibi hatırlıyorum)

Erzurum, on yıl sonra 1923'te gördüğüm Erzurum'dan çok başkaydı. Her türlü kıyafette bir kalabalığın çarşı pazarını doldurduğu; saraç, kuyumcu, bakırcı dükkânlarıyla senede o kadar malın girip çıktığı hanlarıyla, ambarlarıyla, eşraf ve âyanı, esnafı, otuz sekiz medresesi, elli dört camisiyle, İran transisinin beslediği refahlı ve mamur Erzurum'la on yıl sonra gördüğüm harap şehir arasında kolay kolay münasebet tasavvur edilemezdi. Sonradan öğrendiğime göre muhtelif çarşılarında on binlerce zanaatçı çalışır, saraçlarının yaptığı eyerler bütün şark vilayetlerine hatta Tebriz'e kadar gidermiş. Ben babamla, annemle gittiğimiz siyah kehribarcıları şimdi bir masal gibi hatırlıyorum.
(*Beş Şehir*, Ahmet Hamdi Tanpınar)

SORU 16.

Bu parçada yazarın Erzurum'u ikinci görüşündeki izlenimleri nelerdir?

A.4.10. Metinde yazarın bakış açısını belirler. (Senaryo 5)

Yazar 1923'te gördüğü Erzurum'un refahlı ve mamur bir şehir olduğunu, hareketli bir ticari yaşamın olduğunu söylemiş. Bundan on yıl sonra gördüğü Erzurum için "harap" ifadesini kullanmış. Yani yazarın Erzurum'u ikinci görüşündeki izlenimi şehrin bakımsız olduğuna dairdir.

